

NAPRAWIENIE SZKODY

Odszkodowanie w razie śmierci osoby bliskiej – renta (2)

Uprawnionymi do renty z art. 446 § 2 zd. 1 k.c. mogą być również rodzice lub dalsi wstępni zmarłego, jeżeli ciążył na nim wobec nich obowiązek alimentacyjny. Zgodnie z art. 128 k.r.o. obowiązek dostarczania środków utrzymania, a w miarę potrzeby także środków wychowania obciąża krewnych w linii prostej.

Wpraktyce największe znaczenie mają wypadki, gdy z roszczeniami o rentę występują rodzice zmarłego. Przesłanką powstania obowiązku alimentacyjnego na rzecz wstępnych i dalszych zstępnych jest stan niedostatku osoby uprawnionej. Przez stan niedostatku należy rozumieć nie tylko sytuację, gdy osoba uprawniona do alimentacji nie ma w ogóle środków utrzymania lecz także sytuację, gdy nie jest w stanie w pełni zaspokoić swoich usprawiedliwionych potrzeb.

Należy też pamiętać, że na zmarłym dziecku mogą ciążyć obowiązki alimentacyjne innych osób (np. jego dzieci). Wtedy może powstać sytuacja, że rodzice nie będą uprawnieni do domagania się renty, bo pierwszeństwo przysługuje dzieciom zmarłego. Wynika to stąd, że możliwości zarobkowe zmarłego nie były nieograniczone.

Jeżeli natomiast nastąpiła

nia i utrzymania pasierba, a następnie popadła w niedostatek, to w razie śmierci pasierba przysługuje jej roszczenie o rentę odszkodowawczą.

Zgodnie z przepisem art. 446 § 2 zd. 2 k.c. przyznania renty mogą żądać też osoby bliskie, w stosunku do których na zmarłym nie ciążył ustawowy obowiązek alimentacyjny (renta fakultatywna). Podstawową przesłanką przyznania renty tym osobom jest fakt, że zmarły stale i dobrowolnie dostarczał im środków utrzymania. W tym wypadku warunek dostarczania środków utrzymania jest całkowicie uzasadniony, bo tylko ta okoliczność może wskazywać na bliską więź ze zmarłym. Dostarczanie środków utrzymania przez zmarłego musi być stałe, nie wystarcza pomoc jednorazowa czy sporadyczna. Nie jest natomiast konieczne, by osoba bliska była na wyłącznym utrzymaniu zmarłego. Jej roszczenie

Dyskusyjnym zagadnieniem była możliwość przyznania renty na rzecz konkubiny. Większość autorów przyznaje konkubinie prawo do żądania renty fakultatywnej. Sąd Najwyższy w swoim orzeczeniu z dnia 2 grudnia 1970 r. (Orzeczenie SN z dn. 2 grudnia 1970 r., II CR 541/70, OSP 1972 nr 3, poz. 52, Lex nr 6831) również przyznał konkubinie prawo do żądania renty, chociaż zostało ono obwarowane licznymi ograniczeniami i zastrzeżeniami. Teza tego orzeczenia brzmi następująco: „Kobieta czy mężczyzna, którzy nie zawarli związku małżeńskiego, mogą być uważani za osoby uprawnione w rozumieniu art. 446 §2 k.c., jeżeli zostały spełnione wymagane w tym przepisie przesłanki (dobrowolne i trwałe dostarczanie środków utrzymania), w szczególności jeżeli z okoliczności wynika, że wymagają tego zasady współżycia społecznego. Konkubina może być uznana za najbliż-

czy roszczenia te są dochodzone w jednym pozwie – tak SN w wyroku z dnia 2 maja 1975 r. (Orzeczenie SN z dn. 2 maja 1975 r., I CR 103/75, Lex nr 7697).

Celem renty jest wynagrodzenie szkody przyszłej. Szkada ta polega na utracie korzyści, których osoba bliska mogła się spodziewać w przyszłości, gdyby nie śmierć bezpośrednio poszkodowanego.

Wysokość renty jest ustalana z uwzględnieniem zakresu i czasu trwania obowiązku alimentacyjnego, który ciążyłby na zmarłym stosownie do przepisów k.r.o. wobec małżonka, osób spokrewnionych, przysposobionych i powinowatych. Podstawowym kryterium ustalenia renty są usprawiedliwione potrzeby osoby uprawnionej oraz możliwości zarobkowe i majątkowe zmarłego (K. Pietrzykowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2002, s. 1037).

mania dobrowolnie i stale dostarczanych przez zmarłego, może być jednak niższa, gdyby te dostarczane środki przekraczały usprawiedliwione potrzeby poszkodowanego (S. Garlicki, *Odpowiedzialność cywilna za nieszczęśliwe wypadki*, Warszawa 1971, s. 445).

Przy ustalaniu wysokości renty należy uwzględnić wszelkie zarobki, jakie zmarły uzyskiwał za życia np. za godziny nadliczbowe. Zdaniem SN przy ustalaniu wysokości renty dla dziecka, które wskutek wypadku straciło rodziców, należy uwzględnić też dochody „z szarej strefy” – tzn. wypłacane przez pracodawcę „pod stołem” w celu uniknięcia dodatkowych obciążeń związanych z wynagrodzeniami pracowniczymi (podatek dochodowy, ZUS). SN stwierdził, że gdyby sąd ograniczył się tylko do zarobków ujawnianych w dokumentach podatkowych, naruszyłby przepisy, a także zasady współżycia społecznego zapisane w art. 5 k.c. (J. Le-